

10. cvičení

Pravděpodobnost a statistika 1, 24. 4. 2023

<https://iuuk.mff.cuni.cz/~chmel/2223/past/>

Konvoluce

Úloha 1 (Sčítáme náhodné veličiny)

Bud' te $X, Y, Z \sim \text{Exp}(\lambda)$ nezávislé náhodně veličiny.

- a) Jaké je rozdělení $X + Y$?
- b) Jaké je rozdělení $X + Y + Z$?

Řešení a) $f_{X+Y}(z) = \int_{-\infty}^{\infty} F_X(x)F_Y(z-x)dx = \int_0^z \lambda e^{-\lambda x} \lambda e^{-\lambda(z-x)} dx = \lambda^2 e^{-\lambda z} \int_0^z e^{(\lambda-\lambda)x} dx = \lambda^2 z e^{-\lambda z}$

b) **TODO**

Úloha 2 (Součet podruhé)

Bud' te $X, Y, Z \sim U(0, 1)$ nezávislé náhodně veličiny.

- a) Jaké je rozdělení $X + Y$? Určete hustotu – jak podle konvolučního vzorce, tak „podle obrázku“.
- b) Jaké je rozdělení $X + Y + Z$? Pro jednoduchost určete hustotní funkci jen na intervalu $[0, 1]$.
- c) Jak výsledek ověřit samplováním? (Proveďte rychlý experiment, např. v Pythonu, nebo jen popište, co byste dělali.)

Řešení a) evidentně 0 mimo $[0, 2]$, pro $z \in [0, 1]$: $\int_{-\infty}^{\infty} f_X(t)F_Y(z-t)dt = \int_0^z 1dx = z$, pro $z \in [1, 2]$:
 $\int_{-\infty}^{\infty} f_X(t)F_Y(z-t)dt = \int_{z-1}^z 1dx = 2 - z$

- b) Zase konvoluce po částech, mimo $[0, 3]$ evidentně 0, na $[0, 1]$: $f_{X+Y+Z}(w) = w^2/2$, na $[1, 2]$: $f_{X+Y+Z}(w) = -w^2 + 3w - 3/2$, na $[2, 3]$: $f_{X+Y+Z}(w) = (w - 3)^2/2$.
- c) prostě budeme samplovat

Podmíněná hustota

Úloha 3 (Určení podmíněné hustoty)

Nechť X, Y mají sdruženou hustotu

$$f_{X,Y}(x, y) = \begin{cases} e^{-y} & \text{pro } 0 < x < y < \infty, \\ 0 & \text{jinak.} \end{cases}$$

- a) Určete podmíněnou hustotu $f_{X|Y}$.
- b) Určete podmíněnou hustotu $f_{Y|X}$.

Řešení

Marginální hustoty: $f_X(x) = e^{-x}$, $f_Y(y) = ye^{-y}$ na očekávaných intervalech

- a) $f_{X|Y} = \frac{1}{y}$ pro $y > x > 0$
- b) $f_{Y|X} = \frac{e^{-y}}{e^{-x}} = e^{x-y}$ pro $y > x > 0$.

Úloha 4 (Lámání klacku)

Metrový klacek zlomíme v uniformně náhodném bodě a ponecháme si levý kus. Jeho délku označíme Y . V něm opět vybereme uniformně náhodný bod, kde klacek zlomíme, a délku levého kusu označíme X .

- a) Najděte sdruženou hustotu $f_{X,Y}$. Může vám pomoci podmíněná hustota $f_{X|Y}$.
- b) Najděte marginální hustotu f_X .
- c) Pomocí f_X spočítejte $\mathbb{E}(X)$.

Řešení a) $f_{X|Y}(x) = \frac{1}{y}$ na $[0, y]$, $f_Y(y) = 1$ na $[0, 1] \rightsquigarrow f_{X,Y}(x, y) = \frac{1}{y}$ pro $0 < x < y < 1$.

b) $f_X(x) = \int_x^1 \frac{1}{y} dy = -\log(x)$

c) $\mathbb{E}(X) = \int_0^1 -x \log(x) dx = 1/4$

Úloha 5 (Rozlomit do trojúhelníka)

Metrový klacek rozložíme na tři kusy jedním z níže popsaných způsobů. Pro každý z nich spočítejte, jaká je pravděpodobnost, že ze získaných tří kusů jde sestavit trojúhelník. (Nápověda: napřed si rozmyslete, kdy jsou tři kladná čísla se součtem 1 stranami nějakého trojúhelníku.)

- Vybereme uniformně náhodně dva body zlomu.
- Vybereme uniformně náhodně první bod zlomu. Pak totéž uděláme s kusem klacku v pravé ruce.
- Vybereme uniformně náhodně první bod zlomu. Pak totéž uděláme s větším kusem klacku.

Řešení

Máme $X + Y + Z = 1$, potřebujeme trojúhelníkovou nerovnost: $X + Y \geq Z$, $X + Z \geq Y$, $Y + Z \geq X$, speciálně tedy musí platit $1 - X \geq X$, a tedy $X \leq 1/2$, pro oba další analogicky.

- Problém je, když se oba řezy trejí do stejné poloviny, nebo když vzdálenost mezi řezy je aspoň $1/2$: tedy $P[\Delta] = 1 - (1/4 + 1/4 + 1/4) = 1/4$ – alternativně se dá nakreslit prostor daný X, Y , a případy odpovídají částem prostoru.
- $\int_0^{1/2} \int_{1/2-x}^{1/2} \frac{1}{1-x} dy dx = \log(2) - 1/2 \approx 0.193$ (tj. x musí být maximálně $1/2$, a y musí být aspoň $1/2 - x$, aby z nebylo velké, a zároveň musí být maximálně $1/2$).
- $\int_0^{1/2} \int_{1/2-x}^{1/2} \frac{2}{1-x} dy dx = 2(\log(2) - 1/2)$ (hustota je dvojnásobná, protože $x, 1-x$ odpovídají témuž; alternativně jde říct, že nejdříve vezmeme uniformně hodnotu z z intervalu $[0, 1/2]$ jako tu menší, a potom pracujeme se zbytkem "jakoby v pravé ruce").

Spojité vektory

Úloha 6 (Náhodný bod)

Volme uniformně náhodně bod z půlkruhu o poloměru 1, se středem v počátku a ležícím v horní polovině. (Uniformně znamená, že pravděpodobnost každé podmnožiny je úměrná jejímu obsahu.) Označme X, Y souřadnice zvoleného bodu.

- Najděte sdruženou hustotu $f_{X,Y}$.
- Najděte marginální hustotu f_Y a spočtete pomocí ní $\mathbb{E}(Y)$.
- Pro kontrolu spočtete $\mathbb{E}(Y)$ přímo (pomocí pravidla LOTUS).

Řešení a) $f_{X,Y}(x, y) = \begin{cases} 0 & x^2 + y^2 > 1 \\ \frac{2}{\pi} & x^2 + y^2 \leq 1 \end{cases}$

b) $f_Y(y) = \begin{cases} 0 & y^2 > 1 \\ \frac{2 \cdot \sqrt{1-y^2}}{\pi} & y^2 \leq 1 \end{cases}$, $\mathbb{E}[Y] = \int_{-1}^1 \frac{2 \cdot y \sqrt{1-y^2}}{\pi} dy = 0$, prim. fce je $\frac{-2(1-y^2)^{3/2}}{3\pi}$

Úloha 7 (Maximum z uniformních)

Bud' Y maximum z k uniformně náhodných čísel z intervalu $[0, 1]$.

- Najděte distribuční funkci F_Y .
- Odsud určete hustotu f_Y .
- Spočítejte $\mathbb{E}(Y)$.
- Jak to vyjde pro minimum místo maxima?

Řešení a) $F_Y(x) = x^k$ na intervalu $[0, 1]$, 0 pro $x \leq 0$, 1 pro $x \geq 1$

b) 0 mimo $[0, 1]$, na $[0, 1]$ to je kx^{k-1}

c) $\int_0^1 kx^k dx = \frac{k}{k+1}$

d) $F_Z(x) = 1 - (1-x)^k$, $f_Z(x) = k(1-x)^{k-1}$, $\mathbb{E}[Z] = \frac{1}{k+1}$ (opět na stejných intervalech jako předtím)

Tahák

- *Sdružené rozdělení:* $F_{X,Y}(x, y) = \int_{-\infty}^x \int_{-\infty}^y f_{X,Y}(s, t) dt ds$.
- *Sdružená hustota:* $f_{X,Y}(x, y) = \frac{\partial^2}{\partial x \partial y} F_{X,Y}(x, y)$.
- *Marginální hustota:* $f_X(x) = \int_{-\infty}^{+\infty} f_{X,Y}(x, y) dy$.
- *Nezávislost:* $F_{X,Y}(x, y) = F_X(x)F_Y(y) \iff f_{X,Y}(x, y) = f_X(x)f_Y(y)$.
- *Konvoluce:* Pokud $A = X + Y$, máme $f_A(x) = \int_{-\infty}^{+\infty} f_X(t)f_Y(x-t) dt$.
- *Podmíněná hustota:* pro n.v. X, Y : $f_{X|Y}(x|y) = \frac{f_{X,Y}(x,y)}{f_Y(y)}$, pokud $f_Y(y) > 0$, jinak nedefinujeme.
- *Podmíněná hustota a distribuční funkce jevem:* pro jev B a n.v. X : $F_{X|B}(x) := P[X \leq x|B] \rightsquigarrow f_{X|B}$.

Domácí úkol 10

<https://iuuk.mff.cuni.cz/~chmel/2223/past/>
Pravděpodobnost a statistika 1

Zadáno 24. 4. 2023
Odevzdejte do 15. 5. 2023 9:00 přes Poštovní sovu

Úloha 1 (Trojúhelník)

Volme uniformně náhodně bod z trojúhelníku s vrcholy v bodech $[0, 0]$, $[0, 1]$ a $[1, 0]$, tj. pravděpodobnost každé podmnožiny je úměrná jejímu obsahu. Označme X, Y souřadnice zvoleného bodu.

- Najděte sdruženou hustotu $f_{X,Y}$.
- Najděte marginální hustotu f_Y .
- Najděte podmíněnou hustotu $f_{X|Y}$.
- Spočítejte $\mathbb{E}(X|Y = y)$ a podle věty o rozboru možností spočítejte $\mathbb{E}(X)$ (pomocí $\mathbb{E}(Y)$).
- Spočítejte $\mathbb{E}(X)$ pomocí předchozí části a symetrie.